

Prvi spomin na Loko

Rodila sem se v Trbovljah, kjer je bil oče okrožni sodnik, doma sem pa v Loki, pri Kaibetu.

Ko so očeta 1914 že avgusta mobilizirali in poslali na fronto na Karpate, sva se z mamó vrnili v Loko, na Plac, h Kaibetovim, domov.

Kaibetova hiša stoji na Placu, na vrhu klanca od Sv. Jakoba. Hiša je v dva štuka, ima ogromna vhodna vrata, pokrita s pločevino.

Ko sva z mamó prispeli v Loko, so nas vsi v hiši sprejeli z veseljem. Omama naju je namestila v veliko sobo zadaj, zraven sobe za goste. Mamó je ob steni že čakala starinska izrezljana postelja iz orehove korenine, zame pa so od Homana pripeljali majhno otroško posteljo, ki so jo postavili ob nasprotno steno.

Moji stari starši, Janez in Marija Kaiba, so živeli spredaj, z okni na Plac. Kaibetova Micka, ki je bila pri Kaibetu menda že dvajset let, pa je imela kamrico na ganku v drugem štuku. Micka je ribala dolge ganke okrog atrijskega dvorišča in velike sobe, kurila je peči in prinašala na glavi v velikem plavem škafu vodo iz vodnjaka na Placu. Dva velika plava škafa stojita v temačni kuhinji in mama in omama natakata z velikim modrim korcem vodo v lonce, kangle in razne posode. Iz kuhinje pride-mo čez temačno kamro v jedilno sobo z veliko mizo in oblazinjenimi izrezljanimi stoli. Središče Kaibetovega stanovanja pa je velika soba s tremi okni – spalnica in delovna soba obeh Kaibetov.

Ob glavni steni sta bili postelji.

Ob dveh oknih pa manjši mizici: na prvi očala, peresniki in papir, na drugi pa papirnate rože, šivanke, velike nerodne škarje in igle – dedkova in babičina delov-na mizica.

Vsako jutro sva stali z omama pri oknu in gledali za dedkom, ki je točno četrte ure pred osmo stopical na drugo stran Placa, na rotovž, ker je bil občinski tajnik. Spet sva stali ob oknu, ko se je opoldne vračal iz rotovža čez Plac proti naši hiši.

Dopoldne sem se igrala v temačni kuhinji, kjer je babica pripravljala kosilo. Babica je bila drobna gospa, zavita v širok snežnobel predpasnik in z belo pentljo na svetlih sivih lasih.

Kuhinja je dišala po testu, po vaniliji, po cukru. Babica je polagala drobne piškote na velik črn pekač, mešala s kuhalnico posebno omako v velikem loncu na belem štedilniku.

Dedek je le redko govoril z menoj.

Spominjam se, da me je za roko peljal pred visoko pisalno mizo v spalni sobi. Na vrhu pisalne mize so bile tri ure, dve v steklenih omaricah, zdele so se pokrite

s samimi zlatinimi papirčki, spodaj sta imeli odprtino in tam je poplesoval velik bel svetel kamen.

Tretja ura je stala v sredini, večja je bila, zaprta v stekleno škatlo, spodaj je poskakovalo zlato nihalo.

Opapa mi je kazal ure, ki neprestano utripajo:

Vsak utrip je trenutek življenja! Nikoli se ne vrne.

Opoldne sedimo vsi Kaibetovi, kamor spadamo tudi oče, mama in jaz, v jedilni sobi. Micka prinaša kadeče se sklede k nam, juho z zdrobovimi žličniki, pa govedino s praženim krompirjem in špinačo, pa še sočne jabolčne rezine. Mama mi je zavezala ogromen prtič okoli vratu, tudi dedek si je zavezal ogromen prtič okoli vratu, mama in omama pa sta si prtiče le položili v naročje.

Po kosilu dedek izpisuje podatke, ki jih je prinesel iz rotovža, v debele knjige, babica pa lista po drobnih listkih na koledarjih, ki so ji jih za božič poslali z Dunaja.

Mi trije, mama, oče in jaz, pa gremo popoldne po svoje. Mimo Kamnitnika gremo čez Gorajte k Sv. Duhu, k mamini pravi materi in pravemu očetu.

Majhna, čisto lesena bajta, okrog trata z jablanami, sredi zelenja pa velik lesen vodnjak, v njem je leseno korito na verigi za dviganje vode. Stari oča, ki sedi pred bajto me prime za roko in pelje k vodnjaku. Skrivnostno mi pove:

«Dve postrvi sta v njem. Naši sta, spadata k hiši.»

Mat', kot kličemo mamino mater, je drobna ženica s tesno privezано ruto na glavi. Gledam temne steklene podobe, s katerimi so pokrite nizke stene, nad mizo pa je bel golobček na vrvi. Ob vsakem odpiranju vrat zaplava čez hišo. Mat' stopi k nizki zidani zeleni peči in vzame veliko skledo hruševe vode. Z veliko zajemalko mi nalije v lončen lonček sladko tekočino.

Zvečer se z očetom in mamó zadovoljni vračamo čez Gorajte domov, h Kaibetovim.

Tu sem bila res doma, tu sem imela svoje prave prijatelje.

V drugem štuku spredaj je imela svojo sobo teta Emi, upokojena poštna uradnica, gospodična Emi Triller, sestra ljubljanskega liberalnega politika, jurista dr. Karla Trillerja.

Z očetom sva jo včasih dopoldne obiskala. Ti obiski so bili nekaj posebnega. Takih lepot še nikoli poprej nisem videla. Spominjam se drobnih svetlih kozarčkov. Gospodična je v kozarčke nalivala po nekaj kapljic sladkega žganja, ki so ga pripravljale nune v loškem klostru in so mu odrasli pravili «klostergeist». Obiskovalci so strmeli v bleščeče kozarčke in s spoštovanjem srkali sladko pijačo.

Pa še poseben kozarec je imela tetka Emi. Namenjen je bil samo otrokom. V njem je bila rdeča tekočina, malinovec. Nagnila sem kozarec, toda sladka tekočina ni prišla v usta. Teta Emi me je opazovala, usta so se ji potegnili v nasmeh. Obrnila se je k očetu: «Pa sem le mogočna čarovnica!»

Pa je izba tete Emi še danes v mojem spominu kot najlepša: na tleh rožaste podolgovate preproge, pisane blazine na naslonjačih in zofi, pa snežnobele prozorne zavese na oknih.

Posebno pa je na moje življenje vplivalo, ko se je zadaj v stanovanje v drugem štuku naselila mamina najboljša prijateljica Višnerjeva Tončka. Z mamó sta se s Tončko

skupaj učili šivanja. Tončka je postala in tudi ostala ena najboljših loških mojšker. Omožila se je z Blaznikovim Gustljem, ki se je v puštalskem gradu izučil za fotografa.

Veliko stanovanje sta Blaznika uredila za svoje delo in dom.

V sobico poleg kuhinje so postavili dve šivalni mašini. Gustel pa je v veliko sobo poleg spalnice postavil velikanski fotografski aparat.

Po stopnicah mimo naše kuhinje so pričeli prihajati loški gospodje in gospe. Tončka je vzela v uk dve dekleti: Pecharjevo Anico in Dolenčevo Danico. Zame pa je bila najbolj pomembna Blaznikova hčerka Stanka, drobno svetlolaso petletno dekletce.

S Stanko sva se igrali v šivalnici, pa tudi v fotografskem ateljeju, kakor je svojo delavnico imenoval Stankin papa.

Čeprav sva bili še tako majhni, saj nisva imeli niti pet let, sva se skrivali na tleh, med fotografsko šaro in šiviljsko navlako. Navdušeno sva vlekli na ušesa, kar sta se pogovarjali dekleti, ki sta se učili šivanja, pa tudi vse pogovore med Ločani, ki so sedeli pred fotografskim aparatom in Stankinim očetom.

Prav v tistih dneh pa se je zgodila še ena zame pomembna stvar. Naši Micki je umrla mati in njena komaj dveletna hčerka Anica se je za stalno preselila k nam. Punčka je bila tako lepa z velikimi modrimi očmi, majhnimi ročicami in bosimi nogami.

Postale smo neločljive prijateljice – tri Kaibetove punčke: Stanka, Anica in jaz. Obe sta bili mlajši od mene: Stanka skoraj leto dni, Anica pa kar tri leta. Micka nas je skoraj vsak dan po južini peljala na špancier.

Skoraj vsako popoldne nas je vse tri Kaibetove punčke Micka vzela s seboj na Faro. Ustavile smo se pri neki njivi. Micka je plela, me tri pa smo bile čisto svobodne: lovile smo se, se skrivale za grmovje, sploh je bilo imenitno, ker se ni nihče brigal za nas.

Proti večeru pa smo z Micko odšle visoko nad Faro k Selški Sori. Hodile smo se kopat na Skalce. Kar v belih srajcah smo se spuščale v vodo, čeprav še nobena ni znala plavati. Opazovale smo fantine, hlapce, ki so prignali konje na vodo. Fantje so bili zaviti v modre predpasnike, konje pa so imeli na debelih vrveh in vlekli so jih v kar globoko vodo. Umivali in drgnili so jih s krtačami, za nas pa se še zmenili niso. Proti večeru smo se zadovoljne čez Faro vračale v mesto.

*Stanka Blaznik,
Janez Jamar,
Jeja Jamar,
Jelka Blaznik,
Anica Berčič*

Naši najbližji sosedge so Homani. V veliki, dvorcu podobni hiši, je bila takrat gostilna, pekarija in slaščičarna. Prva gostilniška soba je imela dve mizi za goste, veliko stensko omaro za kremne rezine, šamrole in orehove štrukeljce. Ob steni pa so stale na klopi košare z bledimi zemljami in slanimi prestami.

Ob peči je bila posebna miza s stolom, ki je bil nekako vzidan v steno, za stalne obiskovalke, prijateljice gospe Beti Homanove. Tu so sedele vsako dopoldne gospe Flisova, Halladova pa še katera od loških gospa. Gospa Flisova je bila sestra gospoda Homana. Omožena je bila z nadučiteljem Flisom, ki je bil najbolj vnet za loški turizem, za poti za Gradom in je skrbel za redke letoviščarje.

Najraje sem sedela na pručki zraven gospe Halladove. Gospa je bila vdova ljubljanskega profesorja, takrat pa je živela v Loki in vodila veliko štacuno z mešanim blagom prav nasproti Kaibetove hiše. Trgovino je gospa prepustila hčeri, sama pa je hodila večkrat na dan k Homanu, k prijateljici Beti. Gospa je pripovedovala tako čudovite zgodbe o Zagradu, o hroščih, živalih, konjih, pticah in rožah. S prijateljicami pa se je pogovarjala o vsem, kar se je zgodilo v Loki.

Gospod Homan je bil pek. Ponoči so pri Homanu pekli kruh, žemlje in preste. Gospa Homanova pa je v kuhinji v prvem štuku pripravljala najboljše kremne rezine in sočne šamrole.

Pri Homanu so bili štirje otroci: Tonče, Berti, Anica in Delči.

Delči je bila najmlajša. Vneto mi je pripovedovala prave povesti, včasih tako resnične, da so me preganjale in mi niso dale zaspati.

Anica je hodila v šolo v kloster in se odlikovala z barvastimi slikami, fanta pa sta takrat hodila v gimnazijo.

Homanova hiša

Gospod Homan pa je bil tudi znan lovec. Velikokrat smo bili povabljeni na lovske pojedine.

Zraven velike gostilniške sobe je bila manjša soba z veliko mizo. Tu so se zbirali Homanova družina in prijatelji na lovskih gostijah. Gospa Beti je pripravljala najboljšo divjačino v smetanovi omaki.

Sedeli smo okrog dolge mize. Odrasli so se pogovarjali o vojski in loških dogodkih, meni pa je Delči pripovedovala nove in nove povestice.

V drugem štuku pri Homanu pa je imela svojo veliko sobo gospa Guldenpreinova, babičina dobra prijateljica. Mica je pripovedovala, da je gospa zelo zelo stara, saj ima skoraj sto let, česar skoraj nihče ne doživi.

Omama me je vzela večkrat s seboj, ko je obiskala prijateljico. Po širokih stopnicah sva se počasi dvigali v drugo nadstropje. Gospa Guldenpreinova naju je

sprejela pri široko odprtih vratih. Majhna, stara gospa, v rožasti obleki in z nasmejanim obrazom, obdanim z grmado drobno skodranih, čisto belih las.

«Prav je, da si jo pripeljala, bo vsaj spoznala pravo coprnico!» Strah me je bilo. Oprijetla sem se babičine roke, najraje pa bi zbežala po stopnicah in čez Plac k Micki. Sedele smo pri oknu, za lepo izrezljano mizo v erkerju.

«Nič se ne boj, boš videla, da sem prava coprnica.»

Gospa se je postavila ob mizico, dvigala roke in govorila neke čudne tuje besede. «Ne verjameš! Ti bom pa pokazala, da sem res coprnica!»

Gospa je pritiskala z nogami neke čudne knofe, ki so bili vdeleni v tla. Nenadoma so se tla odprla in počasi se je iz teme dvignila svetla mizica, pregrnjena s prtičkom iz belih špic. Na mizici pa sta bila dva krožnika s kremnimi rezinami in orehovimi kifeljčki.

Omama in gospa Guldenpreinova sta smehljaje se gledali čarovnijo in mene. Meni pa je nenadoma postalo bolje, slaščice so bile tako domače, tako naše, da sem vzkliznila: «Takele kremne rezine pa peče samo gospa Homanova, ki pa ni nobena coprnica!»

Pa še en spomin me veže na Homanovo hišo. Na klancu proti cerkvi sv. Jakoba je imela majhno štacuno gospa Šmitkova. Prodajala je špecerijo, meni pa so ostali v spominu posebni židani bomboni.

Placarski otroci pa smo se pred Šmitkovino štacuno igrali s frnikolami. Kavarniška – Plantaričeva fanta, Miran in Stojan, pa me tri iz Kaibetove hiše smo po cele ure čepeli pred Šmitkovino štacuno in se topli za rdeče frnikole.

Kavarniška fanta sta bila za nas, placarske otroke, sploh nekaj posebnega. Vsako soboto so v kavarni delali poseben sladoled. Že zjutraj smo se otročaji zbirali v ozki ulici, ki vodi s Placa za Grad. Zijali smo skozi okno v temačno izbo, kjer so gospod Plantarič, Miran in Stojan vrteli velik lesen stroj in pripravljali iz sladke smetane, jaje in sladkorja najboljši sladoled na svetu.

V nedeljo dopoldne pa je naš oče peljal Anico, Stanko in mene v kavarno, v čisto pravo kavarno. Sedeli smo za belo marmornato mizo in gospa Plantaričeva nam je prinesla visoke srebrne kozarce, polne rjavkastega, karamelnega sladoleda.

V sončnih spominih so mi ostali tudi obiski pri apotekarjevih, pri Burdychu. Z mamo in očetom smo večkrat popoldne zavili proti britofu.

Tam so imeli Burdychi prav na začetku poti lekarno v novi prekrasni hiši. Okoli hiše je bil gost vrt, poln ribezovih grmov in gredic z debelimi rdečimi jagodami.

Odrasli so sedeli za veliko mizo v senci, otroci smo se podili po vrtu, trgali ribez in sočne jagode. Čisto svobodni smo bili. Takrat sem prvič občutila, kako prijetno je, če te odrasli puste pri miru in se nihče ne razburja, če si strgaš nogavico ali opraskaš gole noge.

Gospod Burdych je bil Čeh. V Loki je odprl apoteko v prekrasni hiši, kjer je za dom in številne goste skrbelo gospa Ana Burdychova. Gospa je bila doma v Beli Krajini, srčno dobra in čez vse gostoljubna. Gospod lekarnar se mi je takrat zdel neznanško star in učen. Z mojim očetom sta si imela vedno veliko povedati. Meni pa je prirasla k srcu Burdychova Irenica, ki je bila le malo starejša od mene, resna in rada je imela kot njena mama obiske. Burdychovi fantje pa so bili starejši od mene in sem jih le redko srečevala, razen Otona, ki se je učil za apotekarja in je večkrat obiskoval mojega očeta.

V tiste prve spomine pa spadajo tudi Štemarje, velika hiša in manjša stavba z velikim vrtom, smrekami in tratami.

Gospodar te prelepe hiše je bil lesni trgovec s Fari, Franc Dolenc, očetov dober prijatelj. Frenck, kot so ga imenovali Ločani, je prebival na Fari z družino, ženo, sinom in dvema hčerama.

Štemarje pa je Dolenc namenil loškemu Sokolu. Tam je bila skromna telovadnica in veliko prostora na vrtu. Vse placarske punčke smo hodile k telovadbi, le Anica je bila še premajhna za vaje. Učila so nas starejša dekleta – Pecharjeva Anica, Dolenčeva Danica pa Blaznikova Vida in še katera. S Stanko sva bili najmlajši in tudi najmanjši.

Poleti ob nedeljah pa so nas natovorili na dolge lesene kmečke lojtrske vozove in peljali smo se v Poljansko in Selško dolino, pa še v Radovljico in celo na Bled.

Kako ponosne smo bile na rjavkastordeče obrobljene obleke in ploščate rdeče čepice – kroje. Dolenc je hodil po telovadiščih, pohvalil naše nastope in še celo kozarce malinovca nam je kupoval.

Loka iz mojih otroških dni je ostala za vedno v meni. Spremlja me v srečnih trenutkih življenja, pomaga mi preživeti ob temnih in zapletenih.

Srečna sem, da sem imela tako pametne in pravične starše, tako dobre stare starše in tako dobre in nesebične prijatelje Ločane.

Spremljam loško življenje, veselim se z Ločani uspehov. Vsaka žalostna vest pa mi stiška srce.

Vesela sem, da sem prvo mladost preživela v Loki, v najlepšem kraju na svetu, med najboljšimi sorodniki in prijatelji.

LOŠKI SOKOL - NARAŠČAJ iz l. 1919

Naraščaj loškega Sokola leta 1919